

HỘI ÁI HỮU BIÊN HOÀ

Website: <https://www.bienhoatx.com>

Email liên lạc: datlam1951@yahoo.com

Hội Ái Hữu Biên Hoà hân hạnh giới thiệu đến quý vị bài: **Tản Mạn Biên Hoà-Nhà Thờ Tân Triều** của đồng hương **Văn Lang**, đóng góp trên diễn đàn. Hội chân thành cảm tạ tác giả. Kính mời.

Trân trọng.

TẢN MẠN BIÊN HOÀ

NHÀ THỜ TÂN TRIỀU

Văn Lang

Cách thành phố Biên Hoà độ 15km về hướng quận Công Thành, đến ngã tư Cây Đào - Bến Cá rẽ hướng tay trái, chúng ta đã bước

vào địa phận làng Tân Triều, một địa điểm trứ danh của tỉnh Biên Hoà: Xứ Bưởi Tân Triều. Đã không ít giấy mực ca ngợi về nét đẹp yên bình của vùng thôn quê xứ bưởi này, cũng có lẽ vì sự nổi tiếng của bưởi Tân Triều đã phần nào làm mờ nhạt một địa danh lịch sử cũng khá lâu đời tại nơi đây, vì cũng chính cái kỳ hoặc ở giữa xứ đạo Phật lại nổi lên một ngôi nhà thờ Công Giáo khá lâu đời mà ít ai biết đến đó là nhà thờ Tân Triều.

Theo Biên Hoà Sử Lược Toàn Biên, Quyển I-Trần Biên Cổ Kính của Lương Văn Lựu: *“Nhà Thờ Tân Triều: Do nhóm giáo dân di cư tị nạn cấm đạo đời vua Tự Đức, thiết lập trước nhứt tại Nam Kỳ vào năm 1850. Đến khi Pháp chiếm Biên Hoà, giáo đường được mở rộng, tu bổ lại, xây bằng đá xanh lấy từ núi Long An (Bửu Long). Ngôi thánh đường này đã hình thành tại địa phương trước hơn Nhà Thờ Đức Bà (Vương Cung Thánh Đường) tại thủ đô, do Đức Cha Colombert đặt viên đá đầu tiên, ngày 7-10-1877.”*

Còn theo một tài liệu mới hiện hành thì: *“Đây là ngôi nhà thờ có từ năm 1778. Tháp chuông nhà thờ được xây dựng lại vào năm 1994, có 2 quả chuông được đúc tại Châu Âu vào giữa thế kỷ XIX, trong đó một quả chuông đúc năm 1867 đã được dùng tại Nhà Thờ Đức Bà Sài Gòn. Họ đạo Tân Triều được coi là nơi đầu tiên đặc hạt giống Đức Tin được uơm trồng trong Tổng Giáo Phận, và là một trong những họ đạo cổ ở miền Nam (1627). Đây là quê hương của Thánh Phaolô Hạnh (1827 - 1859), được phúc tử đạo ngày 28.5.1859 tại pháp trường Chí Hoà - Sài Gòn. Năm 2009, giáo xứ đã được phép của Toà Thánh cử hành Năm Thánh mừng 150 năm cuộc tử đạo hồng phúc của Thánh Phaolô Hạnh - người con của vùng đất Tân Triều, và mừng giáo xứ tròn 300 tuổi.”*

Nhưng theo những tìm hiểu thực tế của người dân địa phương thì ngôi nhà thờ này đã có rất lâu đời. Vào thời điểm của sự giao tranh giữa nhà Nguyễn và Tây Sơn, năm 1778 vua Nguyễn Ánh có lưu lại Nhà Thờ Tân Triều cung một số giáo sĩ. Tại nơi đây, một số giáo sĩ đã để lại Đức Tin đến những người dân bản địa, và một số người tùy tùng của nhà Vua cũng lưu lại nơi vùng đất này tìm kế sinh nhai tránh cuộc binh biến.

Có lẽ thời gian từ 1778 đến 1850, nơi đây chỉ là một nhà nguyện nhỏ của một nhóm nhỏ tín đồ Công Giáo. Khi xảy ra cuộc cấm đạo dưới triều vua Tự Đức, các giáo sĩ đã tản mác khắp nơi và lưu trú về nơi đây, từ đó ngôi nhà thờ này có sự kế nhiệm của các vị linh mục và được mở rộng với tín đồ giáo dân; chính vì lẽ đó mà tác giả Lương Văn Lựu xem thời điểm này để biên khảo sự xuất hiện của Nhà Thờ Tân Triều.

Qua đó, có thể xác định rằng sự xuất hiện lâu đời của nhà thờ Tân Triều, trải bao thăng trầm của lịch sử, đã trở thành ngôi giáo đường đầu tiên của Nam Phần, trong công cuộc Nam Tiến của các Chúa Nguyễn. Trong thời gian giao chiến với quân Tây Sơn, Nhà Thờ Tân Triều còn là nơi lưu trú của Hoàng Tử Cảnh và nhà truyền giáo Bá Đa Lộc.

Đối với lịch sử Công Giáo phát triển tại Việt Nam; có thể nói, Nhà Thờ Tân Triều là nơi xuất phát của những dấu vết đầu tiên của đạo Công Giáo trên xứ Nam Kỳ trong hơn 300 năm công cuộc khẩn hoang trên vùng đất mới.

Hiện tại Nhà Thờ Tân Triều còn lưu lại chiếc chuông đồng được đúc năm 1873, còn tháp chuông được xây dựng cùng thời thì được thay thế bằng tháp chuông mới được xây lại năm 1994. Điều đặc biệt nhất của Nhà Thờ Tân Triều là bên trong tượng chúa Jesus,

treo trên cây thánh giá ở gian chính của thánh đường, có một mảnh dăm gỗ của cây thánh giá thật (giống như trong chiếc nhẫn của các vị giám mục), và một câu chuyện về tám gương tử vì đạo của Thánh Phaolô Hạnh (1827 - 1859). Ông bị xử tử tại Chợ Quán, Sài Gòn vì theo đạo Công Giáo dưới thời vua Tự Đức. Hiện tượng chân dung của ngài đặt tại bên trái cửa vào thánh đường Nhà Thờ Tân Triều.

Nhà Thờ Tân Triều ngày nay vừa được xây dựng lại toàn bộ, nên phần nào mất đi dấu vết xưa cũ, chỉ còn sót lại mỗi chiếc chuông vẫn đổ ngày ngày trong những buổi lễ thánh của nhà thờ, hay những câu chuyện truyền miệng về ngôi nhà thờ xuất hiện lâu đời ở nơi đây.

Đi khuất xa, những khu vườn bưởi nhà ai trong cuối buổi chiều tà, xóm làng êm ả, tiếng chuông nhà thờ réo rắt, trầm bổng làm cho không gian nơi đây như một bức tranh động mà du khách đến một lần không khỏi say lòng.

Có người lại cho rằng, có một giáo sĩ khi đến Tân Triều truyền giáo dưới thời vua Gia Long, ông đã mang hạt giống của một loại bưởi ở Brasil về trồng. Giống bưởi này phối hợp khí hậu và thổ nhưỡng đã trở thành một giống bưởi thơm ngon, đặc biệt mà chỉ có Tân Triều mới trồng được, đó là Bưởi Ôi. Tính đến nay ngọt nhất Bưởi Tân Triều cũng đã tồn tại và nổi danh hơn 200 năm.

Những dấu ấn xưa chỉ còn sót lại trong tâm thức, con người ngày nay cũng đổi thay theo thời cuộc nổi trôi, xóm làng thân thương cũng phần nào thay đổi, nhưng những hình ảnh danh tiếng và dấu tích trong tâm hồn vẫn mãi mãi là những dấu son không bao giờ lưu mờ. Bia đá tưởng chừng như oai nghi cũng có thể phai mòn theo năm tháng, song bia miệng hay lời truyền tụng sẽ bền vững đời đời, để những thế hệ mai sau vẫn còn lưu dấu và tự hào về

vùng đất quê hương Tân Triều - Công Thành hay vùng xứ Bưởi Biên Hoà, nơi có ngôi giáo đường đầu tiên của Nam Phần, theo dòng lịch sử thời Nam Tiến.

Văn Lang